

EL NÉT DEL PIRATA

MANUEL CUYÀS
EL NÉT DEL PIRATA

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició: gener del 2014

© 2014 Manuel Cuyàs

Drets exclusius d'aquesta edició:
Raval Edicions SLU, Proa
Pedro i Pons, 9-11
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-467-7
Dipòsit Legal: B-25.434-2013
Composició: Víctor Igual, SL
Impressió: Reinbook

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

SUMARI

PRIMERA PART

El pirata	11
La tinta espessa	31
Itinerari escolar	40
Cine per recepta	51
La colla dels neulits	56
Gent del meu carrer	66
Quatre dies de fred	80
Les dues ciutats	87
Meditació del brollador	96
Nadal-Fira-Santes-Nadal	107
Els passatgers del tramvia	132
La pàgina en blanc	141

SEGONA PART

La fi del tramvia	149
Les cafeteres	157
Els visitants	165

Olor de roba	172
La ciutat dels capgrossos	181
Formació al marge	190
Balls i novietes	225
El perfum dels pèsols	234
I tan pobres com som	242
L'epitafi de Franco	255
El periodista	268
La reconstrucció	277
El retorn de l'Argentina	284

PRIMERA PART

EL PIRATA

Bon dia a tothom, em dic Manuel Cuyàs Gibert i vaig néixer el 28 d'agost del 1952 en aquesta casa on visc ara i on amb unes intermitències he viscut sempre. Els meus pares van comprovar que era un nen, van quedar molt satisfets, i em van imposar el nom inevitable en els primogènits de la família. L'any següent van tenir una nena, la meva germana Marta, i el vistiplau també va ser atorgat. Encara al cap d'uns anys va venir un altre noi, en Jordi, i tot i que sembla que aquest en principi no l'esperaven, igualment va ser benvingut. Els meus pares, com tots els pares normals d'aquest món, eren en aquest aspecte de bon conformar i a tots els bateigs hi va haver confits.

La casa que dic, que tindrà un cert protagonisme en la narració verídica que ara comença, va ser manada construir a la Rambla de Mataró per Antoni Cuyàs Sampere, el rebesavi pirata. El meu pare em corregiria: «pirata, no: corsari». Jo també he provat d'imposar l'apel·latiu correcte entre els familiars i amics, però «pirata» sempre ha sortit guanyant, i no hi ha en aquest punt res a fer. Entenc

que «pirata» és més intel·ligible i de més envergadura romàntica que «corsari», però la història consigna que el senyor Antoni no va ser un bandit que anés per lliure, com és propi dels homes que la literatura i la imatgeria han pintat amb un mocador al cap i amb la bandera de la calavera al pal més alt, sinó que ho va ser amb patents de cors: papers legals estesos i segellats pel govern del país al qual va anar a servir, la República Argentina.

Després de dos anys juvenils de fer tronar i ploure per Mar del Plata i per l'Atlàntic obert i d'haver saquejat totes les naus brasileres que li van sortir al pas amb la goleta *Rayo Argentino* de la seva propietat, el senyor Antoni havia reunit una fortuna tan gran que va plegar veles, va trepitjar terra ferma i es va convertir en un hisendat amb cases, terres i negocis a la província d'Entre Ríos i a la ciutat de Montevideo, llavors capital de l'anomenada Província Oriental.

Don Antoni, nascut a Mataró el 1802 i mort a la mateixa ciutat el 1890, va viure vuitanta-vuit anys. En aquest lapse temporal de presència a la terra va fer de tot. Va estudiar de pilot, se'n va anar de casa, va comerciar per la Mediterrània i el Cantàbric, i va viatjar regularment a Cuba, on en una recalada va ser tancat unes hores en una presó. Després de moltes marrades i alguna indecisió va arribar finalment a l'Argentina. Allí, a més de l'activitat que acabem

d'esmentar, va enderrocar dictadors i en va enaltir d'altres, va ser condecorat pel govern argentí i per la reina Isabel II d'Espanya, va ser vicecònsol i cònsol espanyol a Montevideo, va comprar propietats i en va vendre, va crear i fer funcionar bòbiles, va ser ramader de molts caps, va comerciar amb pells i bestiar, va consumir mate, va servir-se la millor carn, va menjar *duraznos* i *frutillas*, va contemplar crepuscles interminables, es va rentar les mans abans de sopar, va anar a dormir si tenia son i va tornar, ja vell, a la terra i la ciutat que l'havia vist partir de jove, on va iniciar encara una nova vida. Sempre, però, ha estat i serà «el pirata» per aquells dos anys d'abordatges. O «el corsari» que el pare, que hauria volgut que se'l recordés com a negociant, polític o diplomàtic, resignadament preferia. Ja pots fer i desfer, que les accions extremes marquen amb foc la biografia dels vius i dels morts.

Antoni Cuyàs es va casar dues vegades: la primera a Buenos Aires i la segona, un cop enviudat, a Mataró, i no va tenir fills. Ara és quan el lector es pregunta amb quin dret el tracto amb familiaritat i com és que duc el seu cognom. Lector impacient, tot quedarà en aquest inicial capítol aclarit.

Així que va haver amarrat definitivament el *Rayo Argentino*, don Antoni va contraure matrimoni amb Mariquita Blanco, una noia bonica, pàl·lida, pietosa i d'aires vaporosos que havia conegut i fes-

tejat entre navegació i navegació. El llop de mar, el terror de les costes del Brasil, l'infringidor de càstigs severíssims a la tripulació esvalotada, el padrí d'un duel que va segar la vida del seu millor amic en una platja remota, devia amagar una ànima cànvida, devia ser un producte arrodonit de la novel·lística de l'època, perquè durant el prometatge no es va adonar que la seva dolça Mariquita estava tocada per una follia mòrbida que afectava mitja família i que desenvolupà fins a la mort. Va observar maniobres estranyes en la mare de la noia, que empenyia la parella a casar-se com més aviat millor; va constatar que l'oncle d'ella, un sacerdot que li feia de confessor, era un desequilibrat el qual de vegades havien de lligar de mans i peus, però, distret amb les seves ocupacions marítimes, no hi va donar més importància. El dia d'anar a l'altar ja havia caigut en l'engany i era tard per fer-se enrere.

Observem com el nostre heroi descriu la cerimònia nupcial en les memòries manuscrites que conservo: «Salimos de casa una madrugada de agosto, los dos novios, la madre y el hermano mayor. La luna estaba en su menguante y brillaba apenas con una pálida melancolía, sus rayos llegaban a nosotros cuasi imperceptibles, reinaba un silencio profundo y sepulcral». L'escenari que ens pinta només podia acollir l'acció que segueix: «Llegamos a la iglesia. Yo estaba absorto, entregado a una medita-

ción triste. Me veía rodeado de un sacerdote demente, de una suegra fanática y nula, de un cuñado y padrino sin corazón, sin inteligencia, un simplón, y de una mujer que, quitadas las esperanzas de poderla reformar, era igual a los demás. Yo no sé qué encontraba de lúgubre, de afligente, en aquella reunión de personas sin razonamiento sólido, sin criterio».

La unió va ser beneïda i el seguici tornà a casa: «Terminó la funció y nos retiramos. Yo no despegué mis labios durante el camino; no sé lo que tenía, no veía dónde pisaba, un sentimiento interno desconocido me ahogaba, sufría sin saber la causa, sin saber por qué. Mi mujer me preguntaba sin responderle y mi silencio principiaba a alarmarla cuando llegamos a casa. Entonces mi pecho oprimido hizo una explosión fuerte y prorrumpí en copioso llanto».

El dia va transcórrer amb celebracions fins que, arribada de nou la nit, «se trató de descansar». Retirat a l'habitació amb la seva dona, el senyor Antoni, que vivia a la casa dels sogres, no sabia que l'esperava el disgust suprem de la jornada: «La novia estuvo sumamente tierna, extremadamente amante y cariñosa, pero de ningún modo dispuesta a perder la virginidad».

Mariquita Blanco havia fet vot de castedat als dotze anys forçada per l'oncle capellà. Tothom a la casa ho sabia, i ningú n'havia informat el promès.

El corsari va sortir de l'habitació i va anar a trucar on dormia la sogra «fanática y nula». «Fue menester apelar a la intervención de la madre, que allanó las dificultades con una santa plática».

Les «dificultades» de la nit de nuvis van ser «allanadas», i no sabem res de les posteriors, però el cert és que el matrimoni no va tenir fills i que el senyor Antoni va conviure sempre amb una dona d'ulls vidriosos que reia o plorava sense motiu, «quitadas todas las esperanzas de poderla reformar».

Un dia de 1845 el senyor Antoni va acollir a la seva *estancia* de Gualeguay, a Entre Ríos, un jove italià ferit de bala i depauperat que lluitava contra les tropes de Juan Manuel de Rosas, el dictador de Buenos Aires. Era Giuseppe Garibaldi, el futur unificador d'Itàlia, llavors embrancat en aventures sud-americanes. El rebesavi simpatitzava amb la causa argentina de l'aventurer –de fet, ell mateix contribuí a enderrocar De Rosas finançant les campanyes del seu oponent Juan José de Urquiza, que era amic seu–, però segons explica va quedar esfereït de les idees «radicals» que bullien en el cap del jove. Un vespre va agafar Garibaldi a part i li va adreçar una admonició. Li va retreure l'adscripció a la maçoneria amb l'argument que no es podia construir res sòlid al marge del Déu verdader. Li va dir que les

revoluciones són inútils perquè una dictadura sempre ve seguida d'una altra. El rebesavi havia emigrat de l'Espanya «pobre y descalabrada después del reinado de Carlos 4º y de la Guerra de la Independencia», atret per la «democràcia» que segons els papers que havia llegit de jove regia l'Argentina. A còpia d'anys de viure-hi i d'intentar ell mateix corregir la situació política feta de pronunciaments i dictadures, se n'havia desenganyat. «Es V. todavía joven, Sr. Garibaldi; cuando las canas hayan comenzado a blanquear su cabeza habrá madurado su criterio y su recta conciencia lo inclinará a modificar las opiniones presentes, convencido de que son falaces, engañosas y de que lejos de producir los resultados que V. espera darán otros diametralmente opuestos a la felicidad humana», li va dir.

El senyor Antoni escriu aquest punt de les memòries quan és molt gran, quan ha tornat a la seva ciutat natal i Garibaldi ja és l'heroi del Risorgimento italià. Diu: «Si tales acontecimientos hubiese sospechado no habría intentado convencerle de su error porque ya sé que los hombres divorciados con Dios no reconocen más principios ni más derechos que su egoismo, es decir su fortuna y encumbramiento». Quin un, el rebesavi. Quin reaccionari deliciós. Ara: afigurem-nos que Garibaldi li hagués fet cas mentre li parlava, li curava la ferida i li donava sopetes per refer-se en la remota Argentina. Itàlia

seria una altra, Lampedusa no hauria escrit *Il Gattopardo*, Visconti no hauria filmat l'escena del ball en l'adaptació al cine de la novel·la i el món ignoraria que tot ha de canviar perquè segueixi igual.

«Buenos Aires, 10 enero de 1865: estando el cielo cubierto de nubes y lloviendo, el viento al SE galeño, a las 11 de la mañana salí del hotel del Globo donde estaba alojado y me embarqué en el vapor inglés Galileo de parte 1.520 toneladas, llevando a mi señora, con destino a Lisboa». Antoni Cuyàs Sampere tornava a Mataró, d'on havia sortit el 1825, trenta-nou anys abans. Per què torna? A l'Argentina i l'Uruguai gaudia d'una bona posició, era conegut i respectat, la gent el saludava pel carrer, les bòbiles de la seva propietat treien fum, intervenia en la vida pública, exercia de diplomàtic. A Mataró no el recordava ni l'esperava ningú. No podia sentir la crida de la sang perquè, un cop mort el seu pare, un inventor de màquines inútils molt pobre, no tenia aquí cap familiar. La mare, morta quan ell tenia dotze anys, pertanyia a una nissaga de navegants d'un cert nom, però no ens consta que el senyor Antoni n'anés a trobar els descendents quan va arribar ni ells fessin cap pas per acostar-s'hi. Els amics de quan era jove, o no hi són o l'han oblidat. Per què torna, doncs? Ens quedarem amb la incògnita, que ni jo ni el meu pare, que va estudiar a fons la vida del senyor Antoni, no hem pogut mai desen-

tranyar. Direm, per fer-la més profunda, que la casa que el navegant es va fer construir no veu el mar ni per davant ni per darrere. L'intueix, s'hi encara, el té a deu minuts a peu, però no s'alça a primera línia de la costa, com fan la majoria de les construccions dels *americanos* que per aquells anys també van tornar a Catalunya.

Arriba a Lisboa, confia a unes monges la pobra Mariquita i ve tot sol a Mataró. A la Rambla, un carrer en expansió fora de la ciutat antiga, adquireix dues cases veïnes. Les unifica per dins i per fora, instal·la a la planta baixa unes cavallerisses i fa plantar al jardí de la part del darrere una magnoliera i un llimoner, un cop ha comprovat que la botànica més exòtica que preferia no arrela ni fructifica. Crida finalment uns decoradors italians que llavors es belluguen per Barcelona i per alguns punts del Maresme i els dóna ordres precises perquè a la planta noble, en una gran habitació que s'obre al carrer, li confeccionin una sala amb papers pintats, miralls, sòcols i un gran llum de gas penjat del sostre, com els salons que ell ha vist en les cases més distingides de Buenos Aires i a l'*estancia* San José d'Entre Ríos, propietat d'Urquiza, en la qual havia tingut molta entrada i que va ser construïda amb els maons que les seves bòbiles facturaven.

Fets els encàrrecs, pel plaer de viatjar i conèixer

Europa es desplaça a París, que no li agrada gens, i a Londres i Roma, que li fan un efecte més positiu. Passa per Madrid, on té alguns amics diplomàtics, i torna a Lisboa per recollir la dona. Quan tots dos arriben a Mataró la casa està enllestida, i s'hi posen a viure amb l'única companyia d'uns criats que ocupen el segon i últim pis i d'unes dones que tenen cura de la malalta. Un dels decoradors que li han fet la sala el pinta vestit d'oficial de la marina en un gran retrat que fins al dia d'avui ha presidit la peça principal de la casa. Després, Don Antoni desembala una caixa que ha dut de Buenos Aires i n'extreu dos retrats ovalats de millor factura. Un el representa a ell, jove i valent. L'altre, la Mariquita: bella, blanca de pell, du al coll un camafeu on hi ha reproduït el retrat del marit que li fa parella. Tot fa pensar que són produccions pictòriques de quan eren promesos i feliços i ell no havia descobert en els ulls d'ella la malaltia que el pintor va dissimular. El senyor Antoni fa penjar els dos quadres a la paret contrària de la gran tela que el representa de gran. Encara hi són, mirant-se mútuament. Prop de quaranta anys i tota una vida els separen en cinc passes.

Per cert, aquest retrat del senyor Antoni Cuyàs Sampere de jove ens va ser un dia sol·licitat per un historiador amb la intenció que figurés en una exposició sobre els catalans a Amèrica que s'havia de

celebrar a les Drassanes de Barcelona. A casa vam estar segurs que la pintura reunia més condicions per ocupar l'espai reservat a «pirates» o «corsaris» que no pas el de «negociants» o «diplomàtics», però ens vam avenir a cedir-la amb paciència i conformitat. Quan vam visitar l'exposició vam comprovar que havien situat el parent entre els traficants d'esclaus. Això sí que ens venia de nou. Ens vam posar en contacte amb l'historiador per interessar-nos per l'origen d'una informació que ignoràvem, i el professional de la ciència del passat es va limitar a dir-nos que de petit a casa seva sempre havia sentit dir que Antoni Cuyàs havia estat un negrer. S'ha d'explicar que aquest historiador amb residència a Barcelona és oriünd de Mataró. S'ha d'explicar també que el seu pare, un home molt simpàtic i molt irònic que en el futur jo arribaria a estimar molt, tenia molta amistat amb el meu i que només per fer-lo amicalment enrabiard titllava de «negrer» el senyor Antoni que teníem a la sala. Com que molt sovint passa que la màxima comunicació és a les cases, l'historiador no devia captar la ironia paterna. Vam expressar-li que com a argument ens semblava una mica feble i, després de recordar-li que a l'Argentina d'aquell temps l'esclavitud estava descartada, ens vam oferir per deixar-li consultar el fragment del diari escrit de pròpia mà pel senyor Antoni on el nostre home abomina del tràfic d'es-

claus i crítica de manera encesa el Brasil pel fet de tenir-lo per habitual. L'historiador ens va contestar que aquests papers autobiogràfics no tenien per a ell cap valor perquè els seus autors molt sovint els usaven per excusar-se davant la història i els seus successors. Molt bé, doncs si per a ell era més fiable allò que «de petit havia sentit a casa», no en parlem més i que el retrat retorni al seu lloc, al costat de la Mariquita, que és on millor està.

De tant en tant, el senyor Antoni munta el millor cavall o puja al carret lleuger i surt a passejar. La gent primer l'assenyala amb el dit i en parla a l'hora dels àpats. Més tard es treu davant seu el barret, quan el veu passar. El conviden a les cases, l'Ajuntament li ofereix un càrrec, el casino vol comptar-lo entre els socis, però ell no entra enlloc ni accepta res. Només intervé activament en la fundació de la caixa d'estalvis local. També va ser vist portant el penó de la confraria de l'Hospital en les processons de Corpus i Setmana Santa. No rep tampoc ningú a casa. Aquella sala que semblava feta per a balls i recepcions es manté fosca i tancada, i els transparents que a l'estiu es podrien haver inflat amb el corrent d'aire cauen immòbils a plom.

Fa un temps que els passeigs a cavall condueixen el senyor Antoni a Vilassar de Mar, població veïna per la banda de ponent. Li han parlat de les

germanes Maria i Ernestina Segarra. Hi fa amistat, les examina, i rumia. El 1887, als setanta-nou anys, la Mariquita mor en alguna de les habitacions de la casa de la Rambla que no m'ha estat possible localitzar. Potser en aquella on vaig néixer. El senyor Antoni, que en té vuitanta-sis, observa els dies de dol estrictament necessaris. En acabat, es casa amb la Maria Segarra, que té cinquanta anys, trenta-sis menys que ell. El mou la necessitat de comptar amb algú molt despert que li administri la fortuna un cop no hi sigui. Hi ha un altre motiu: la seva cunyada Ernestina, vídua d'un ferroviari, fa créixer un primogènit que només per casualitat, i sense que ningú hagi pogut establir-hi cap parentesc, porta el mateix cognom que el senyor Antoni. Es diu Cuyàs. Manuel Cuyàs Segarra. Queda decidit que la Maria exercirà d'usufructuària dels béns del senyor Antoni quan aquest mori, i que quan ella el segueixi l'hereu universal serà en Manuel Cuyàs. Una germana Segarra li administrarà casa i fortuna i l'altra li subministrarà el fill que no ha tingut. Així va ser com el senyor Antoni va perpetuar el cognom, aquí tenim el meu verdader avantpassat, el meu besavi, el primer Manuel Cuyàs dels quatre que el seguiran. Entre ells, el penúltim, aquest servidor de vostès.

El lector queda en aquest punt facultat per descansar una mica, sortir a estirar les cames i mirar de

recompondre l'embolic familiar que li acabo de plantejar.

El senyor Antoni Cuyàs Sampere mor el dia 28 de desembre de 1890 als vuitanta-vuit anys d'una pulmonia senil. La vídua és ara una dona molt rica i, com havia previst el seu marit, aviat va ser l'objectiu de molts pretendents que volien mirar d'entabellar-la i aprofitar-se'n. Com igualment havia avaluat el senyor Antoni, la Maria, un caràcter fortíssim, va resistir tots els embats. Només va claudicar davant la insistència dels emissaris directes d'un capellà que arribà a sant: Joan Bosco. Calculant que l'antic corsari devia tenir uns pecats per purgar que li podien impedir la immediata entrada al cel, i havent-ho acordat amb ell abans de morir, la Maria va comprar uns terrenys en uns descampats del nord de la ciutat i els va cedir a l'orde salesià fundat per Don Bosco perquè hi instal·lés un col·legi, les obres del qual també va sufragar. El col·legi encara hi és en ple funcionament, i si rep el nom de Sant Antoni de Pàdua és perquè aquest sant era el patró del senyor Antoni.

La suspicax Maria, que no es fiava de res ni de ningú, va deixar clar en un document notarial molt ben lligat que els salesians no serien mai els propietaris dels terrenys on l'edifici escolar s'assentava, sinó que si un dia abandonaven la feina educativa i se n'anaven, retornarien als hereus del senyor An-

toni. No s'ha donat el cas: vull dir que els terrenys no han revertit mai a la família perquè els salesians sembla que s'hi trobin molt a gust, però també és veritat que fa uns anys l'orde va maniobrar d'amagat per declarar nul o superat el document testamentari amb el pretext que per més que buscaven no sabien localitzar els hereus que hi eren especificats. Vam haver de sortir el pare i jo a identificar-nos i dir-los-en quatre de fresques.

En canvi, ni el senyor Antoni ni la seva dona van calibrar la personalitat de l'hereu. Morta la Maria, en Manuel Cuyàs Segarra va dilapidar en vint anys la fortuna que en va rebre. Quan va haver acabat l'efectiu, van sortir de la casa de la Rambla, malvenuts, calaixeres i bufets de caoba, cadires isabelines, capçals de llit historiat, els grans miralls de la sala i tot el que tenia una mica de valor. Els instruments de navegar del senyor Antoni quan era jove van anar a parar a mans d'un col·leccionista, les medalles i condecoracions que igualment havien vingut amb ell des de l'Argentina van ser ofertes a una botiga de disfresses i l'uniforme d'oficial de la marina, a una sastreria teatral. Si n'hi haguessin donat diners a canvi, el primer dels Manuel Cuyàs hauria arrencat de la sala el paper pintat a mà que decora les parets, hauria baixat pel balcó el retrat del senyor Antoni, i avui en aquesta casa no quedaria cap vestigi del pas del pirata o del corsari.

Manuel Cuyàs Segarra va viure de la rifa de l'herència sense haver d'ajupir-se mai per collir una palla del terra. No se'l va veure fer res, cap ofici. Ell assegurava que era rellotger perquè quan era jove i no s'esperava l'herència que li cauria al damunt en va aprendre l'ofici, però el cert és que l'únic tracte que va tenir amb els objectes de mesurar el temps va consistir a donar-los corda i observar com les busques anaven avançant.

El seu fill Manuel Cuyàs Regàs, el meu avi, va esquivar els efectes de la ruïna que fatalment es precipitava sobre la família perquè es va morir molt jove, als trenta anys, també sense haver exercit cap ofici. La catàstrofe va recaure sobre la seva vídua, la meva àvia Angelina, i els seus dos fills, en Manuel Cuyàs Duran, que seria el meu pare, i la meva tieta Conxita. No només no en van trobar ni cinc al calaix, sinó que alguns exemplars col·laterals de la família els van llançar un plet amb l'aspiració de quedar-se la casa de la Rambla per haver mort el meu avi sense testar. Va ser una lluita judicial inacabable i onerosa que al final va obligar l'àvia a hipotecar la casa que havia defensat. La causa va deixar la vídua i els fills habitant una mansió que no disposava de res i que el senyor Antoni no hauria reconegut. La planta baixa es va haver de llogar i des de llavors sempre ha estat una botiga. També es va llogar el segon pis, l'espai que el senyor Antoni havia reser-

vat al servei, i durant un temps hi va viure una família segons el meu pare estranya i molesta. Els tres membres de la meva família van quedar confinats a la planta noble, desmoblada i inhòspita.

És així com el meu pare es va posar a treballar. El primer Manuel Cuyàs de tots que cobra un sou és ell. Era dibuixant, i es va fer primer il·lustrador de llibres i més tard d'histories adreçades a noies per a editorials britàniques. El seu objectiu era formar una família i tornar a la casa, si no l'antiga esplendor, que era irrecuperable, la mínima presència. Es va casar amb la senyora que una mica més endavant mencionarem i que va ser la meva mare. Ella va contribuir de manera fonamental, a base de treballar de valent, a fer prosperar la família i la llar, perquè, desenganyem-nos, ser dibuixant va ser per al pare molt bonic i creatiu, però el sou que percebia no donava per a gaire.

Jo no he vingut a explicar misèries familiars que no interessin segurament ningú, però durant uns anys llarguets a casa la vam ballar prima i fins i tot molt prima perquè a totes les trifulgues que acabem d'explicar i al rebut de la hipoteca que queia puntual cada mes, s'hi han d'afegir els anys d'escassetat de la postguerra. Darrere la façana de la casa senyorial del senyor Antoni s'hi va passar molt fred als hiverns, i només un braser ficat sota les faldilles de la taula camilla va escalfar una única peça: el menja-

dor. Al voltant d'aquesta taula vam fer durant anys els àpats diaris, vam escoltar la ràdio, vam triar lleties o vam llegir i jugar a l'oca les tardes de diumenge que no sortíem al cine o a passejar. No faré ara la descripció dels penellons, que ja tenen prou literatura, ni la dels llençols gèlids a l'hora de ficar-se al llit, que la tenen igualment, però alguna cosa havia de dir per fer explicables episodis dels capítols que seguiran i que tenen la pretensió, no de narrar només la meva història i la de la meva família, sinó de ser la pinzellada d'una ciutat i una època, que és el que els editors em demanen i jo faig amb molt de gust.

Un dia de final dels setanta del segle xx van trucar al timbre de casa. Vam anar a obrir i ens vam trobar en presència d'un matrimoni que amb accent argentí ens preguntava si per ventura nosaltres érem parents seus. El senyor es deia Jorge-Damián Cuyás i acabava d'arribar amb la seva dona de Buenos Aires amb el propòsit de trobar a Catalunya l'origen de la seva família. Venien de Granollers, on a través de la guia telefònica havien localitzat un Cuyàs que no va resultar ser el que buscaven, i abans d'emprendre la investigació a Barcelona, que imaginaven que seria llarga i difícil, la mateixa guia els havia dut a provar a Mataró. El pare va fer passar la parella a la sala, que és el lloc on rebíem les visites, i en aquell moment els dubtes van quedar esvaïts: el senyor Jorge-Damián Cuyás acabava de reconèixer

el senyor Antoni de la pintura. A casa seva, a Buenos Aires, en tenia una reproducció en petit, també feta a l'oli.

El pare sabia que el senyor Antoni havia tingut un germà més jove, dit Jaume, del qual ho desco-neixia tot. Ara, estirant el fil de la troca vam con-cloure que el senyor Antoni, un cop comprovat que a l'Argentina totes li ponien, va cridar el germà per-què abandonés igualment la casa del pare a Mataró i es reunís amb ell. Jaume Cuyàs va formar a l'Ar-gentina una família i, al contrari del germà gran, no va tornar. El Jorge-Damián que teníem al davant n'era el descendent. Encara més: mentre que nosal-tres no teníem parentiu sanguini amb el senyor An-toni, ell legítimament podia tractar d'oncle el se-nyor del retrat que presidia aquell retrobament. O d'oncle avi. O de besavi. Els argentins van observar la sala on es trobaven. La van qualificar de «nota-ble», «portentosa» i «bellíssima» i van celebrar el gust decoratiu del senyor Antoni. El pare podia es-tar content. Li havia restituint la categoria que el pri-mer hereu del corsari li havia llevat.

He titulat aquest llibre *El nét del pirata* volent donar a entendre que aquest «nét» sóc jo, el que porta el pes d'aquest relat. Tot és fals: ni el senyor Antoni va ser pirata ni jo li sóc tan sols parent. I, en cas que ho fos, no en seria nét, sinó renét, perquè ell ocuparia la posició de rebesavi. Si opto per «nét» és

per abreujar i també perquè a casa ens l'hem sentit de tota manera familiar directe. Portem el seu mateix cognom i va ser la peça decisiva perquè la família que ell va triar per succeir-lo comencés a rodar d'una manera i no d'una altra fins a arribar aquí on som. Hi ha parents de sang que no deixen tanta ditada. Pel que fa a «pirata», què volen que els digui: és més entenedor i comercial que «corsari», i així s'escriu la història.